

Прафесар Б. А. Плотнікаў быў вельмі сціплым чалавекам як у навуцы, так і ў жыцці. Сам ён ніколі не нагадваў калегам, што зрабіў уклад і ў тэрміналогію, і ў фразеалогію, і ў беларусістыку. Але гэты ўклад захаваны ў яго навуковай спадчыне (гл. сумесную працу Плотнікаў Б. А., Антанюк Л. А. Беларуская мова. Лінгвістычны капендыум. Мінск, 2003), у даследчых і выкладчыцкіх традыцыях, якіх трымаюцца яго калегі.

У. Г. Кароткі,

*кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры гісторыі беларускай літаратуры БДУ*

Ён шчыра выканаў свой абавязак

Маё знаёмства з Браніславам Аляксандравічам Плотнікавым, якое потым перарасло і ў сяброўства, адбылося ў вірлівыя 90-я гады ХХ ст. Тады на філалагічным факультэце дэканам быў абраны член-карэспандэнт АН Беларусі Алег Антонавіч Лойка. Філолаг ад Бога, ён адразу ж пачаў працягваць справу свайго настаўніка, былога дэкана філалагічнага факультэта, Міхася Рыгоравіча Ларчанкі. Менавіта дэканства Алега Лойкі карэнным чынам змяніла адносіны ў беларускім грамадстве да філалагічнай адукацыі ў БДУ. Да гэтага ж два аддзяленні – беларуска-рускае і рускае – поўнасьцю задавальнялі большую частку як выкладчыкаў, так і студэнтаў. Уся праца на факультэце ажыццяўлялася згодна з інструкцыямі Міністэрства адукацыі, у першую чаргу гэта датычылася вучэбных праграм. І, зразумела, гэтыя інструкцыі бездакорна выконваліся.

Раптам дзяржаўная, палітычная, нацыянальная свабода – не заваяваная, а падараваная ў выніку крызісу савецкай ідэалогіі, эканомікі і палітыкі, якая праводзілася М. С. Гарбачовым, – спарадзіла нечуваны дагэтуль патрыятычны ўздых у нашым грамадстве. Учарашнія гора-камуністы пачалі кідаць свае партбілеты, публічна каяцца ў грахах, хаця пра гэта іх ніхто і не прасіў. Расцягваліся па закутках і калекцыях камуністычная сімволіка, выявы правадыроў, нават горны і барабаны. Разам з тым, адчувалася жаданне многіх выкладчыкаў пакінуць усё ў сістэме філалагічнай адукацыі «па-старому». Менавіта ў гэты час Алег Антонавіч запрасіў мяне на пасаду свайго першага намесніка.

Мараю Алега Антонавіча як кіраўніка аднаго з буйнейшых факультэтаў БДУ была «беларуская Сарбона». Многія калегі ўспрымалі яго выступленні на вучоным савеце як адарваны ад рэальнага жыцця спеў паэта-рамантыка. Аднак калі мэта сама па сабе на пачатку насамрэч уяўлялася ў даволі рамантычных абрысах, то сродкі яе дасягнення прапаноўваліся далёка не ідэалістычныя. Трэба было развітацца з чыста педагагічным ухілам факультэта, а для гэтага адкрыць новыя спецыяльнасці і спецыялізацыі. Выкладчыкам была прапанавана анкета, у якой яны самі выказвалі свае меркаванні наконт магчымых вучэбных курсаў, якія б маглі чытацца на філалагічным факультэце. Гэтыя анкеты і сёння захоўваюцца ў архіве аўтара артыкула. Скрупулёзнае вывучэнне адука-

цыйных магчымасцяў філалагічнага факультэта дазволіла распачаць працэс рэарганізацыі кафедраў, складання новых планаў, якія ішлі ўсуперак з міністэрскімі. Распачалося чытанне новых курсаў: «Беларусазнаўства», «Краязнаўства», «Славянская міфалогія», «Біблія і культура». І ўсё гэта трэба было правесці праз вучоны савет факультэта. Менавіта такім чынам, у пакутлівых пошуках, супрацьстаянні кансерватызму адкрываліся новыя аддзяленні: «Класічная філалогія», «Славянская філалогія», «Рамана-германская філалогія».

Гэтая частка маіх успамінаў вельмі патрэбная для таго, каб зразумець ролю Браніслава Плотнікава ў рэарганізацыі факультэта. На пасяджэнні савета быў важны кожны голас, паколькі асобныя рашэнні часта прымаліся з перавагай у адзін-два галасы. Частка вучоных факультэта паставіла на карту нават існаванне адзінага філалагічнага факультэта: прагучалі прапановы падзяліць яго на два асобныя факультэты – беларускай і рускай філалогіі. Менавіта гэта адбылося ва ўніверсітэтах Брэста і Гродна. Браніслаў Аляксандравіч рашуча падтрымаў дэканат у імкненні захаваць адзіны філалагічны факультэт. Ён падтрымліваў і настойлівыя патрабаванні дэканата адносна пераходу на беларускую мову ў выкладанні ўсіх асноўных гуманітарных дысцыплін, апрача тых, якія патрабавалі аўтэнтычнай мовы. Прафесар Плотнікаў адным з першых перайшоў і ў сваіх навуковых пошуках, і ў выкладанні ад сферы агульнага, славянскага мовазнаўства да моўвазнаўства беларускага. Яго прыкладу паследавала шмат іншых выкладчыкаў факультэта, якія паступова пераходзілі на беларускую мову выкладання сваіх даўно «абкатаных» на рускай мове курсаў. Браніслаў Плотнікаў у гэтым сэнсе заўсёды шчыльна супрацоўнічаў з дэканатам і дапамагаў яму. Таму і яго прызначэнне на пасаду дэкана пасля выхаду на пенсію прафесара Лойкі выглядала цалкам заканамерным, паколькі стварала спрыяльныя ўмовы для працягу яго папярэдняй актыўнай арганізатарскай і навуковай дзейнасці.

Чаму ж пазней быў прызначаны іншы дэкан? На вялікі жаль, большая частка дэканата і загадчыкаў кафедрамі філалагічнага факультэта БДУ падтрымалі жаданне новапрызначанага рэктара БДУ А. У. Казуліна прызначыць дэканам філфака спецыяліста-метадыста. Зразумела, што адным з першых крокаў гэтага дэкана-метадыста было нечуванае дагэтуль рашэнне чытаць спачатку курсы па старажытных літаратурах, а потым ужо курсы па адпаведных мовах (у прыватнасці, стараславянскай). Аднак гэта, як часта паўтарае адзін з сучасных тэлеведучых, ужо іншая гісторыя.

Для мяне асабіста Браніслаў Аляксандравіч быў Чалавекам вялікай душы, Асобай, Мужчынам, які сціпла прымаў ушанаванні і годна пераносіў удары лёсу. Ён быў сапраўдным інтэлігентам, прыроджаны талент якога раскрываўся ва ўсім: у дакладнасці, лаканічнасці слова, аналітычнасці думкі, у выключным педагагічным таленце. Таленавіты ў навуцы, ён быў таленавіты ўва ўсім: песня беларуская, песні славянскіх народаў у яго выкананні ўпрыгожвалі любую вечарыну. Ён многа зрабіў як арганізатар навукі, сабраўшы вакол сябе шчырых прыхільнікаў нацыянальна арыентаванай адукацыі. Аднак яго веды, вопыт, шчыры патрыятызм не былі запатрабаваныя новым кіраўніцтвам філалагічнага факультэта. Ён, як і частка дактароў філалагічных навук, прафесароў, без уль-

тыматумаў і скаргаў знайшоў прымяненне сваім ведам у іншай навучальнай установе. Апошнія гады жыцця ён рэалізоўваў свой навукова-педагагічны патэнцыял, працуючы прафесарам у Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Бывае заповіт у камені, у слове, у вытанчаным музычным шэдэўры, а яшчэ і ў памяці, якая не дае згаснуць зацеplenай свечцы высокай духоўнасці. Найлепшы помнік прафесару Браніславу Плотнікаву – звыш трохсот яго навуковых прац, з іх больш за трыццаць кніг самага рознага зместу і прызначэння. Але і гэта далёка не ўсё. На стале вучонага засталіся завершаныя і незавершаныя кнігі, навуковыя працы, якія яшчэ мы ўбачым, прачытаем і перададзім нашчадкам як духоўны заповіт вучонага.

Г. К. Чахоўскі,

кандыдат філалагічных навук,

дацэнт кафедры сучаснай беларускай мовы БДУ

Жыццялюб і аптыміст

Сярод многіх цікавых людзей, з якімі даводзілася сустракацца на працягу майго студэнцтва, постаць Браніслава Аляксандравіча Плотнікава з'яўляецца адной з самых запамінальных. У ім спалучаліся духоўная моц навукоўца, годнасць педагога, спагада настаўніка. І ўсё гэта гарманіравала з ціхім, спакойным маўленнем, якое слухалі заўсёды з затоемым хваляваннем.

Браніслаў Аляксандравіч заўсёды выяўляў акадэмічную карэктнасць, навуковасць і інтэлігентнасць. Сінтэз кампетэнтнасці, добразычлівасці і адначасова чалавечай сардэчнасці цалкам вызначае тую сукупнасць якасцей, што звязаны ў мяне з прафесарам Б. А. Плотнікавым. Горача захоплены навукай, ён з'яўляецца выдатным прыкладам таго, як глыбока трэба любіць свой аб'ект даследаванняў, таму што толькі так – з захопленасцю, гарэннем – можна абудзіць цікавасць і ў іншых.

Прафесар Б. А. Плотнікаў застаўся ў памяці як жыццялюб, энергічны, заўсёды поўны аптымізму выкладчык. Яго лекцыі былі цікавымі, і ў яго быў добры кантакт са студэнтамі. У мяне была выдатная магчымасць слухаць яго лекцыі па агульным мовазнаўстве, якія вызначаліся грунтоўнасцю, комплексным падыходам, выразным бачаннем сутнасці лінгвістычнай праблемы і дакладнымі метадамі яе вырашэння. Браніслаў Аляксандравіч быў сапраўдным энцыклапедыстам. Пры гэтым свае грунтоўныя веды ён выкарыстоўваў на практыцы і такому ж падыходу вучыў студэнтаў. Практычныя заняткі прафесара Б. А. Плотнікава таксама былі выбітнымі, ім была ўласцівая строгая ўнутраная логіка, яны былі перапоўнены творчымі думкамі, інавацыйнымі ідэямі і ініцыятывамі.